

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ДОСТУП ДО ХАРЧОВИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання продовольчої безпеки в умовах воєнного стану набуває все більшої актуальності з кожним днем. На таку тенденцію впливає цілий ряд факторів, чільне місце серед яких посідає збільшення кількості руйнувань, яку несе російська агресія. Так, за даними проєкту «Інтерактивна мапа руйнувань агросектору України» [2], станом на листопад 2023 року в Україні зареєстровано 76 підприємств сільського господарства, що зазнали пошкоджень, 142 об'єкти були повністю зруйновані, 142 об'єкти зазнали часткового руйнування та 300 об'єктів зазнали незначних пошкоджень. Найбільшої шкоди від війни зазнали Харківська та Херсонська області. Оцінити збитки та втрати на території Донецької та Луганської областей на даний момент неможливо, оскільки на цих територіях ведуться активні бойові дії і вони залишаються окупованими.

Станом на кінець вересня потенційно замінованими в Україні залишаються близько 174 тисячі квадратних кілометрів території, що становить 30% всієї території держави. У зоні потенційної небезпеки — понад 6 млн людей [6]. За словами Сергія Кислиці під час виступу у Раді Безпеки ООН, Росія перетворила Україну на одну з найбільш забруднених мінами країн. Зокрема, тисячі мін та інших вибухонебезпечних об'єктів розкидані на українських сільськогосподарських угіддях площею понад 4 700 кв. км.

Згідно з інформацією від Київської школи економіки, руйнування Каховської дамби російськими силами призвело до загальних збитків на суму 25 млн. дол. через знищення посівів сільськогосподарських культур, втрату худоби та рибних запасів. Крім того, Каховське водосховище, яке використовувалося для забезпечення водою зрошувальних систем і

тваринництва на площі 584 000 га, стане причиною очікуваних щорічних непрямих збитків у сільському господарстві на суму близько 182 млн. дол. В інших секторах даної галузі, також очікується, що втрати сягатимуть до 49 млн. дол. на рік [5].

Соціальний аспект продовольчої безпеки визначається впливом стану доступності та стабільності продуктів харчування на соціальний добробут і задоволення базових потреб населення. На доступ населення до харчових ресурсів впливає цілий ряд факторів, серед яких можемо виділити наступні: цінова стабільність, рівень доходів населення, соціальна справедливість тощо.

Враховуючи завдані збитки для сільськогосподарської галузі, рівень доступу до харчових ресурсів значно знизився. На це, також, вплинуло вивезення окупантами українського зерна. Так, у 2023 році Українська зернова асоціація поділилася цифрами, згідно з якими, росія вивезла близько 4 млн т зерна з початку повномасштабної війни. Зокрема, Центр досліджень продовольства та землекористування KSE Institute оприлюднив інформацію, що росія викрала зернових й олійних культур на 613 млн доларів, а збитки для сільського господарства ще більші – майже 30 млрд доларів. Найбільшого збитку завдало не саме вивезення зерна, а блокада морських портів – 11,9 млрд доларів. Окрім цього, Україна втратила дохід через зниження виробництва, незібрані озимі культури та знищену техніку [1].

Ще до лютого 2022 року, в Україні спостерігалось зростанням цін, які були спричинені багатьма факторами, такими як пандемія, анексія Криму та війна на сході країни. Станом на лютий 2022 року річний індекс інфляції на продукти харчування становив 14,3%, але потім він різко збільшився, сягнувши 35,1% до листопада 2022 року [4]. За даними Мінфіну [3], індекс споживчих цін на продукти харчування у цілому у листопаді 2023 склав 102,16%. Порівняно з попереднім місяцем ціни в середньому зросли на 2,16%. В жовтні 2023 індекс цін на продукти харчування відносно попереднього місяця складав 103,15%. Потрібно, також, врахувати, що рівень заробітної плати при цьому залишився не змінним.

Якщо говорити про окуповані території, то ситуація з доступом до продовольчих продуктів там значно гірша. Дана проблема гостро відчувається ще з 2014 року, коли російська армія перетнула кордони нашої держави. На цих територіях, бойові дії мають тривалий вплив на безпеку, інфраструктуру та базові послуги(у тому числі райони, де доступ до банків і банкоматів ускладнений, обмежений доступ до таких послуг, як газо-, водо- та електропостачання). Так, за даними Всесвітньої Продовольчої Програми, тільки у жовтні 2023 року було охоплено понад 900 тисяч людей, що проживають у прифронтових та окупованих регіонах, які отримали допомогу у вигляді продуктів харчування. У вересні понад 2,7 мільйона людей по всій Україні отримали допомогу від партнерів Фундації "Відкрите суспільство" у вигляді продуктів харчування та засобів до існування. Донецька (майже 550 000 осіб), Харківська (майже 540 000 осіб), Херсонська (понад 420 000 осіб), Запорізька (майже 350 000 осіб) та Дніпропетровська (понад 270 000 осіб) області увійшли до п'ятірки областей з найбільшим охопленням допомоги.

Попри всю підтримку від міжнародних партнерів та внутрішніх програм, залишається відкритим питання логістики, особливо «зелених коридорів», які надзвичайно складно організувати. Крім того, є безліч підтверджуючих фактів про те, як росія порушує норми міжнародного гуманітарного права, порушуючи домовленості та зриває поставки продовольчих товарів для населення, яке проживає на окупованих територіях.

Загалом, війна вносить серйозні виклики у забезпеченні рівності доступу до харчових продуктів, що призводить до обмеженого доступу до ресурсів, порушень прав людини та гуманітарних криз. Ситуація в країні дуже швидко змінюється, оскільки війна триває і ворог продовжує знищувати міста та інфраструктуру. Усунення нерівностей в доступі до харчових продуктів в умовах війни вимагає комплексного підходу, який включає безліч факторів, таких, як гуманітарну допомогу, захист прав людини, дипломатичні та політичні заходи для врегулювання конфліктів тощо.

Список використаних джерел

1. Всесвітній день безпеки харчових продуктів: скільки продовольства вивезла рф з України. *Visit Ukraine - RULES OF SAFE VISIT TO UKRAINE*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2011/world-food-safety-day-how-much-food-has-russia-exported-from-ukraine> (дата звернення: 21.11.2023).
2. Інтерактивна мапа руйнувань агросектору України. URL: <https://www.agrirecovery.com.ua/> (дата звернення: 21.11.2023).
3. Мінфін. Індекс цін на продукти. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/wares/index/> (дата звернення: 21.11.2023).
4. Оцінка впливу війни на людей. 2023. 136 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf>.
5. Підрив Каховської ГЕС завдав Україні щонайменше \$2 млрд прямих збитків – перші обрахунки KSE Institute. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pidriv-кахovskoyi-ges-zavdav-ukrayini-shhonaumentshe-2-mlrd-pryamih-zbitkiv-pershi-obrahunki-kse-institute/> (дата звернення: 21.11.2023).
6. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-rozminuvannia-ukrainy-tse-hlobalnyi-proekt-ta-investytsiia-u-bezpeku-ievropy> (дата звернення: 21.11.2023).